

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 14ης Οκτωβρίου 2010 *

Στην υπόθεση C-67/09 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, που ασκήθηκε στις 12 Φεβρουαρίου 2009,

Nuova Agricast Srl, με έδρα την Cerignola (Ιταλία),

Cofra Srl, με έδρα την Barletta (Ιταλία),

εκπροσωπούμενες από τον A. Calabrese, avvocato,

ενάγουσες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον V. Di Bucci και την E. Righini, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

εναγομένη πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, A. Borg Barthet, M. Ilešič (εισηγητή), M. Safjan και M. Berger, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Απριλίου 2010,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την αίτηση αναιρέσεώς τους, η Nuova Agricast Srl (στο εξής: Nuova Agricast) και η Cofra Srl (στο εξής: Cofra) ζητούν την αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 2ας Δεκεμβρίου 2008, T-362/05 και T-363/05, Nuova Agricast και Cofra κατά Επιτροπής (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία απορρίφθηκαν τα αιτήματα αποκαταστάσεως των ζημιών τις οποίες φέρονται ότι υπέστησαν οι νυν αναιρεσιδούσες λόγω της αποφάσεως της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της 12ης Ιουλίου 2000, περί μη προβολής αντιρρήσεων σε σχέση με σύστημα επενδυτικών ενισχύσεων στις μειονεκτούσες περιοχές της Ιταλίας (κρατική ενίσχυση N 715/99 – Ιταλία) (στο εξής: επίμαχη απόφαση), συνοπτική ανακοίνωση για την οποία δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ C 278, σ. 26), καθώς και λόγω των ενεργειών της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που προηγήθηκε της εκδόσεως της ως άνω αποφάσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Τα συστήματα επενδυτικών ενισχύσεων στις μειονεκτούσες περιοχές της Ιταλίας τα οποία εγκρίθηκαν έως 31ης Δεκεμβρίου 1999

- 2 Με το νομοθετικό διάταγμα 415, περί αναχρηματοδότησεως του νόμου 64 της 1ης Μαρτίου 1986, περί οργανικού κανονισμού για την έκτακτη παρέμβαση υπέρ των περιοχών του Ιταλικού Νότου (Rifinanziamento della legge 1° marzo 1986,

n. 64, recante disciplina organica dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno), της 22ας Οκτωβρίου 1992 (*GURI* αριθ. 249, της 22ας Οκτωβρίου 1992, σ. 3), το οποίο, κατόπιν τροποποιήσεως, απέκτησε ισχύ νόμου με τον νόμο 488, της 19ης Δεκεμβρίου 1992 (*GURI* αριθ. 299, της 21ης Δεκεμβρίου 1992, σ. 3, και διορθωτικό, *GURI* αριθ. 301, της 23ης Δεκεμβρίου 1992, σ. 40), όπως αυτός τροποποιήθηκε με το νομοθετικό διάταγμα 96, της 3ης Απριλίου 1993 (*GURI* αριθ. 79, της 5ης Απριλίου 1993, σ. 5, στο εξής: νόμος 488/1992), ο Ιταλός νομοθέτης προέβλεψε τη λήψη χρηματοδοτικών μέτρων με σκοπό την παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις για την ανάπτυξη ορισμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων στις μειονεκτούσες περιοχές της χώρας.

- 3 Την 1η Μαρτίου 1995 και στις 21 Μαΐου 1997, η Επιτροπή εξέδωσε δύο αποφάσεις περί μη προβολής αντιρρήσεων, κατ' αρχάς έως τις 31 Δεκεμβρίου 1996 και, εν συνεχεία, έως τις 31 Δεκεμβρίου 1999, σε σχέση με διαδοχικά συστήματα ενισχύσεων βασιζόμενα στον νόμο 488/1992 και σε διάφορες εκτελεστικές αυτού διατάξεις (κρατικές ενισχύσεις αριθ. Ν 40/95 και Ν 27/Α/97). Για τις αποφάσεις αυτές δημοσιεύθηκαν συνοπτικές ανακοινώσεις στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, στις 18 Ιουλίου 1995, όσον αφορά την απόφαση της 1ης Μαρτίου 1995 (ΕΕ 1995, C 184, σ. 4), και στις 8 Αυγούστου 1997 όσον αφορά την απόφαση της 21ης Μαΐου 1997 (ΕΕ 1997, C 242, σ. 4, στο εξής: απόφαση του 1997).

- 4 Οι λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής του συστήματος ενισχύσεων που εγκρίθηκε με την απόφαση του 1997 (στο εξής: καθεστώς ενισχύσεων 1997-1999) θεσπίστηκαν, πρώτον, με την απόφαση του Comitato interministeriale per la programmazione economica (της διπυργικής επιτροπής οικονομικού προγραμματισμού), περί οδηγιών για τη χορήγηση επιδοτήσεων κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, του νόμου 488/1992 (direttive per la concessione di agevolazioni ai sensi dell' art. 1, comma 2, del decreto-legge 22 ottobre 1992, n. 415, convertito nella legge 19 dicembre 1992, n. 488, in tema di disciplina organica dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno), της 27ης Απριλίου 1995 (*GURI* αριθ. 142, της 20ής Ιουνίου 1995, σ. 17), όπως τροποποιήθηκε με την από 18 Δεκεμβρίου 1996 απόφαση της εν λόγω επιτροπής (*GURI* αριθ. 70, της 25ης Μαρτίου 1997, σ. 35), δεύτερον, με το διάταγμα 527 του Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato (Υπουργείου Βιομηχανίας, Εμπορίου και Βιοτεχνίας, στο εξής: ΥΒΕΒ), περί θεσπίσεως κανονιστικού διατάγματος σχετικά με τους λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής και τη διαδικασία χορηγήσεως και διαθέσεως των επιδοτήσεων υπέρ των παραγωγικών δραστηριοτήτων στις μειονεκτούσες περιοχές της χώρας (regolamento recante le modalità e le

procedure per la concessione ed erogazione delle agevolazioni in favore delle attività produttive nelle aree depresse de Paese), της 20ής Οκτωβρίου 1995 (*GURI* αριθ. 292, της 15ης Δεκεμβρίου 1995, σ. 3), όπως τροποποιήθηκε με το διάταγμα 319 του εν λόγω υπουργείου, της 31ης Ιουλίου 1997 (*GURI* αριθ. 221, της 22ας Σεπτεμβρίου 1997, σ. 31), καθώς και, τρίτον, με την εγκύκλιο 234363 του ΥΒΕΒ, της 20ής Νοεμβρίου 1997 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 291, της 15ης Δεκεμβρίου 1997).

- 5 Οι ως άνω λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής όριζαν, μεταξύ άλλων, τα εξής:
- οι χρηματοοικονομικοί πόροι κάθε έτους διαιρούνταν σε δύο ίσα μέρη χορηγούμενα έκαστο στο πλαίσιο προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων· ωστόσο, βάσει των διαθεσίμων του έτους το οποίο αφορούσαν οι πόροι, μπορούσε να τροποποιηθεί με διάταγμα ο τρόπος κατανομής τους, ιδίως χορηγώντας τους εν λόγω πόρους στο πλαίσιο μιας μόνον προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων·
  - οι αιτήσεις που υποβάλλονταν στο πλαίσιο μιας προσκλήσεως προς υποβολή εξετάζονταν από επιφορτισμένες με τη διαχείριση των ενισχύσεων τράπεζες οι οποίες τις μοριοδοτούσαν βάσει προβλεπόμενων από τις οικείες ρυθμίσεις κριτηρίων, τα οποία αποκαλούνταν «*indicatori*» (στο εξής: δείκτες)·
  - βάσει των αποτελεσμάτων της εκ μέρους των τραπεζών εξέτασης, το ΥΒΕΒ κατάρτιζε περιφερειακούς πίνακες κατατάξεως, στους οποίους εγγράφονταν οι αιτήσεις κατά φθίνουσα σειρά με βάση τον αριθμό των μορίων που απονεμήθηκαν, και εξέδιδε διάταγμα σχετικά με την κατανομή των επιδοτήσεων υπέρ των αιτήσεων που είχαν εγγραφεί, αρχίζοντας με τον πρώτο αιτούντα και μέχρις εξαντλήσεως των κονδυλίων που είχαν διατεθεί για την οικεία πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων·

- επιλέξιμες ήσαν όσες δαπάνες πραγματοποιήθηκαν από την επομένη της λήξεως ισχύος της προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων που προηγήθηκε εκείνης στο πλαίσιο της οποίας υποβλήθηκε η αίτηση ενισχύσεως, εξαιρουμένων των δαπανών για τις μηχανολογικές και άλλες μελέτες, καθώς και για την αγορά και χωροταξική διευθέτηση του γεωτεμαχίου της επιχειρήσεως, οι οποίες ήσαν επιλέξιμες από τον δωδέκατο μήνα που προηγήθηκε της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως·

- οι επιχειρήσεις των οποίων η αίτηση ενισχύσεως εγγράφηκε σε περιφερειακό πίνακα, πλην όμως δεν μπόρεσαν να λάβουν επιδοτήσεις λόγω του ότι οι διαθέσιμοι πόροι στο πλαίσιο της οικείας προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων υπολείπονταν του συνολικού ποσού των αιτηθεισών ενισχύσεων, μπορούσαν είτε να επανυποβάλουν το ίδιο σχέδιο μία μόνο φορά, στο πλαίσιο της αμέσως επομένης σχετικής προσκλήσεως μετά από εκείνη για την οποία υπέβαλαν αρχικώς την αίτησή τους, χωρίς τροποποίηση των στοιχείων που ελήφθησαν υπόψη από τους δείκτες (επονομαζόμενος μηχανισμός «αυτόματης εγγραφής» της αιτήσεως) είτε να παραιτηθούν της ως άνω αυτόματης εγγραφής και να επανυποβάλουν το ίδιο σχέδιο, στο πλαίσιο της επομένης σχετικής προσκλήσεως μετά από εκείνη για την οποία παραιτήθηκαν από τη δυνατότητα αυτόματης εγγραφής, τροποποιώντας εν όλω ή εν μέρει τα στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη από τους δείκτες προκειμένου να καταστήσουν την αίτηση ενισχύσεως πιο ανταγωνιστική, χωρίς ωστόσο να είναι δυνατό η τροποποίηση αυτή να αφορά τα ουσιώδη στοιχεία του σχεδίου (επονομαζόμενος μηχανισμός «αναδιατυπώσεως» της αιτήσεως)· σε αμφότερες τις περιπτώσεις, ως προς την επιλεξιμότητα των δαπανών διατηρούνταν σε ισχύ οι όροι για τις αρχικές αιτήσεις.

Η επίμαχη απόφαση και το σύστημα επενδυτικών ενισχύσεων στις μειονεκτούσες περιοχές της Ιταλίας το οποίο εγκρίθηκε από 1ης Ιανουαρίου 2000 έως 31ης Δεκεμβρίου 2006

- 6 Στις 18 Νοεμβρίου 1999, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, οι ιταλικές αρχές κοινοποίησαν στην Επιτροπή σχέδιο συστήματος ενισχύσεων εφαρμοζόμενο από 1ης Ιανουαρίου 2000 και βασιζόμενο στον νόμο 488/1992, το οποίο πρωτοκολλήθηκε από την Επιτροπή με αριθμό Ν 715/99.

- 7 Την κοινοποίηση αυτή ακολούθησε ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ της Επιτροπής και των ιταλικών αρχών όπως και σύσκεψη μεταξύ εκπροσώπων της Ιταλικής Κυβερνήσεως και των υπηρεσιών της Επιτροπής στις 16 Μαΐου 2000.
- 8 Στην ανταλλαγείσα αλληλογραφία περιλαμβάνεται έγγραφο των ιταλικών αρχών της 3ης Απριλίου 2000. Στο έγγραφο αυτό, το ΥΒΕΒ ισχυριζόταν ότι, σε περίπτωση που η Επιτροπή ενέμενε στην άποψη ότι αντιβαίνει στην αρχή της αναγκαιότητας των κρατικών ενισχύσεων ο κανόνας κατά τον οποίο επιλέξιμες για ενίσχυση είναι όσες δαπάνες πραγματοποιήθηκαν από την επομένη της ημερομηνίας λήξεως της προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως, είναι απολύτως αναγκαίο, ενόψει της σημαντικής μεταβολής που θα επέλθει με τον τρόπο αυτό στο σύστημα ενισχύσεων, όπως αυτό εφαρμοζόταν κατά το παρελθόν, να ληφθεί μεταβατικό μέτρο, αποκλειστικώς για την πρώτη εφαρμογή του νέου συστήματος, προκειμένου να μπορέσουν να ληφθούν υπόψη αναδρομικώς όσες δαπάνες πραγματοποιήθηκαν από της ημερομηνίας λήξεως της προηγούμενης προσκλήσεως.
- 9 Στην ίδια αλληλογραφία περιλαμβάνεται επίσης έγγραφο της Επιτροπής της 29ης Μαΐου 2000 (στο εξής: έγγραφο της 29ης Μαΐου 2000).
- 10 Στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή κάνει μνεία της συσκέψεως της 16ης Μαΐου, κατόπιν της οποίας οι ιταλικές αρχές παρουσίασαν «πρόταση για τη θέσπιση μεταβατικής διατάξεως ως προς το επίμαχο σύστημα μόνον όσον αφορά το πρώτο στάδιο εφαρμογής του εν λόγω συστήματος, βάσει της οποίας μπορεί να αναγνωρισθεί ότι οι επιλέξιμες για ενίσχυση δαπάνες λαμβάνονται υπόψη αναδρομικώς από την ημερομηνία λήξεως της τελευταίας προσκλήσεως προς υποβολή». Με την εν λόγω πρόταση επιδιωκόταν να «αποτραπεί οποιαδήποτε ρήξη μεταξύ του προηγούμενου και του νέου συστήματος, κυρίως λόγω ευλόγων προσδοκιών όσων επιχειρήσεων (πρωτοβουλιών) ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής του ως άνω μεταβατικού κανόνα και ανήκουν σε δύο διακριτές κατηγορίες: α) εκείνες για τις οποίες υποβλήθηκε αίτηση στο πλαίσιο της τελευταίας σχετικής προσκλήσεως, έτυχαν θετικής βαθμολογίας από τις

επιφορτισμένες με την εξέταση τράπεζες και εγγράφηκαν στους περιφερειακούς πίνακες, αλλά δεν έλαβαν ενίσχυση λόγω της ανεπάρκειας χρηματοδοτικών πόρων· β) εκείνες για τις οποίες δεν υποβλήθηκε ακόμη αίτηση, μολονότι η εκτέλεση του επενδυτικού σχεδίου είχε ήδη ξεκινήσει».

- 11 Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, η Επιτροπή καλεί τις ιταλικές αρχές, με το από 29 Μαΐου 2000 έγγραφο, «να δεσμευτούν ότι θα αναγνωρίσουν, αποκλειστικά για το πρώτο στάδιο εφαρμογής του νέου συστήματος, ως θετικώς εξετασθείσες και ως εγγραφείσες στους τελευταίους πίνακες όσες αιτήσεις εκκρεμούν στο πλαίσιο της τελευταίας πραγματοποιηθείσας προσκλήσεως». Όσον αφορά τη δεύτερη ως άνω κατηγορία, καλεί τις ίδιες αρχές να αποσύρουν την πρόταση περί επιλεξιμότητας του επενδυτικού σχεδίου στις περιπτώσεις που η εκτέλεση του σχεδίου ξεκίνησε προ της υποβολής αιτήσεως, επειδή η πρόταση αυτή δεν είναι σύμφωνη με τις κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα (ΕΕ 1998, C 74, σ. 9).
- 12 Κατόπιν αυτού, οι ιταλικές αρχές τροποποίησαν το σχέδιο του συστήματος ενισχύσεων.
- 13 Με την επίμαχη απόφαση, η οποία κοινοποιήθηκε στην Ιταλική Δημοκρατία με έγγραφο της 2ας Αυγούστου 2000, η Επιτροπή αποφάσισε να μην προβάλλει αντιρρήσεις ως προς το ως άνω σύστημα ενισχύσεων μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2006 (στο εξής: σύστημα ενισχύσεων 2000-2006).
- 14 Στην επίμαχη απόφαση περιλαμβάνεται διάταξη αφορώσα ειδικώς την έγκριση των μέτρων του εν λόγω συστήματος ενισχύσεων τα οποία διασφαλίζουν τη μετάβαση από το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999 (στο εξής: μεταβατική διάταξη). Η διάταξη αυτή έχει ως εξής:

«Αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο της πρώτης εφαρμογής του εν λόγω συστήματος, ήτοι στο πλαίσιο της πρώτης προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων που θα

δημοσιευθεί υπό το κράτος του εν λόγω συστήματος και υπό την επιφύλαξη της προϋποθέσεως ότι οι αιτήσεις ενισχύσεως πρέπει σε κάθε περίπτωση να υποβάλλονται πριν από την έναρξη εκτελέσεως των επενδυτικών σχεδίων, θα γίνουν κατ' εξαίρεση δεκτές οι αιτήσεις οι οποίες υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της τελευταίας προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων η οποία δημοσιεύθηκε υπό το κράτος του [συστήματος ενισχύσεων 1997-1999] και κρίθηκαν επιλέξιμες για ενίσχυση, πλην όμως δεν τελεσφόρησαν λόγω ανεπάρκειας των προβλεφθέντων για την πρόσκληση αυτή χρηματοπιστωτικών πόρων.»

- 15 Κατόπιν της ως άνω αποφάσεως, το ΥΒΕΒ εξέδωσε διάταγμα σχετικά με τα μέγιστα επιτρεπόμενα μέτρα όσον αφορά τις επιδοτήσεις υπέρ των παραγωγικών δραστηριοτήτων στις μειονεκτούσες περιοχές της χώρας κατά τον νόμο 488/1992 για τις Περιφέρειες της Basilicata, της Καλαβρίας, της Καμπανίας, της Απουλίας, της Σαρδηνίας και της Σικελίας (*misure massime consentite relative alle agevolazioni in favore delle attività produttive nelle aree depresse del Paese di cui alla legge n. 488/1992 per le regioni Basilicata, Calabria, Campania, Puglia, Sardegna e Sicilia*), της 14ης Ιουλίου 2000 (*GURI* αριθ. 166, της 18ης Ιουλίου 2000, σ. 9), και την εγκύκλιο 9003, της 14ης Ιουλίου 2000 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 175, της 28ης Ιουλίου 2000), προς διευκρίνιση των λεπτομερών κανόνων σχετικά με την εκτέλεση του καθεστώτος ενισχύσεων 2000-2006.
- 16 Το άρθρο μόνο, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του διατάγματος αυτού ορίζει ότι οι ενισχύσεις μπορούν να χορηγούνται «βάσει [...] των δαπανών οι οποίες θεωρούνται επιλέξιμες στο πλαίσιο των προγραμμάτων που αφορούν την τελευταία σχετική πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων, εγκρίθηκαν, αλλά δεν επιχορηγήθηκαν λόγω ανεπάρκειας πόρων».

Το ιστορικό της διαφοράς

- 17 Στο πλαίσιο του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999, το ΥΒΕΒ εξέδωσε, την 1η Δεκεμβρίου 1997, την τρίτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως στον κλάδο βιομηχανίας, η οποία αντιστοιχεί στο πρώτο εξάμηνο του 1998 (στο εξής: τρίτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων).

- 18 Οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις είχαν τη δυνατότητα να υποβάλουν τις αιτήσεις τους για χορήγηση ενισχύσεως έως τις 16 Μαρτίου 1998. Οι εν λόγω επιχειρήσεις μπορούσαν να ζητήσουν τη χρηματοδότηση των δαπανών στις οποίες υποβλήθηκαν από την επομένη της εκπνοής της προθεσμίας για την υποβολή των αιτήσεων οι οποίες κατατέθηκαν στο πλαίσιο της προηγούμενης προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων (της δεύτερης προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων), ήτοι από την 1η Ιανουαρίου 1997.
- 19 Η Nuova Agricast και η Cofra υπέβαλαν χωριστές αιτήσεις ενισχύσεως στο πλαίσιο της τρίτης προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων. Το συνολικό ποσό των προβλεπόμενων δαπανών ανερχόταν αντιστοίχως σε 9 516 000 000 ITL και 8 062 000 000 ITL. Σε καθένα από τα ποσά αυτά περιλαμβάνονταν οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν προ της υποβολής της εν λόγω αιτήσεως ενισχύσεως, αλλά μετά την ημερομηνία λήξεως της προηγούμενης προσκλήσεως.
- 20 Οι ως άνω αιτήσεις, οι οποίες κρίθηκαν επιλέξιμες, εγγράφηκαν στον πίνακα κατάταξης των αιτήσεων για την Περιφέρεια της Απουλίας με δυο διατάγματα του ΥΒΕΒ της 14ης Αυγούστου 1998. Εντούτοις, δεδομένης της σειράς κατατάξεως των εν λόγω αιτήσεων, οι νυν αναιρεσείουσες δεν έλαβαν την αιτηθείσα ενίσχυση, ελλείψει επαρκών πόρων.
- 21 Στα διατάγματα αυτά διευκρινιζόταν ότι, σύμφωνα με όσα ορίζει το διάταγμα 527/95, της 20ής Οκτωβρίου 1995, όπως τροποποιήθηκε με το διάταγμα 319, της 31ης Ιουλίου 1997, οι αιτήσεις οι οποίες κατετάγησαν σε σειρά που να μην εξασφαλίζει τη χορήγηση ενισχύσεως στο πλαίσιο της τρίτης προσκλήσεως εγγράφονται αμετάβλητες αυτομάτως στον πίνακα που αφορά την τέταρτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως στον βιομηχανικό τομέα, η οποία αντιστοιχεί στο δεύτερο εξάμηνο του 1998 (στο εξής: τέταρτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων), διατηρούνται δε σε ισχύ, ως προς το ποιες δαπάνες είναι επιλέξιμες για ενίσχυση, οι προϋποθέσεις που ίσχυαν για την αρχική αίτηση. Διασαφηνιζόταν επίσης ότι εάν μια επιχείρηση επιθυμούσε να διατηρηθούν σε ισχύ οι προϋποθέσεις ως προς το ποιες δαπάνες είναι επιλέξιμες για ενίσχυση και συγχρόνως να αναδιατυπώσει την αίτησή της για ενίσχυση, όφειλε να παραιτηθεί της δυνατότητας αυτόματης εγγραφής και να υποβάλει

εκ νέου την αίτησή της εντός της προθεσμίας της πέμπτης προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως, η οποία αντιστοιχούσε στο πρώτο εξάμηνο του 1999, προθεσμία που επρόκειτο να καθοριστεί με διάταγμα.

- 22 Εν τω μεταξύ, η Nuova Agricast και η Sofra παραιτήθηκαν της αυτόματης εγγραφής των αιτήσεων τους στον σχετικό με την τέταρτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων πίνακα, προκειμένου να μπορέσουν να υποβάλουν εκ νέου αναδιατυπωμένη αίτηση στο πλαίσιο της αμέσως επόμενης σχετικής προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων.
- 23 Ωστόσο, ουδεμία συναφής πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων δημοσιεύθηκε από τις ιταλικές αρχές πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1999, ημερομηνία μέχρι την οποία η Επιτροπή είχε εγκρίνει το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999.
- 24 Στις 14 Ιουλίου 2000, ήτοι μετά την έναρξη ισχύος του συστήματος ενισχύσεων 2000-2006, οι ιταλικές αρχές δημοσίευσαν την όγδοη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως στον τομέα βιομηχανίας (στο εξής: όγδοη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων).
- 25 Λαμβανομένων υπόψη των ισχυουσών στο πλαίσιο του συστήματος ενισχύσεων 2000-2006 προϋποθέσεων, οι αναδιατυπωμένες αιτήσεις των νυν αναιρεσιουσών –επί των οποίων δεν μπορούσε να τύχει εφαρμογής η μεταβατική διάταξη που περιλαμβάνεται στην επίμαχη απόφαση– κρίθηκαν απαράδεκτες και δεν εγγράφηκαν στον σχετικό με την όγδοη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων πίνακα.
- 26 Οι νυν αναιρεσιούσες, από κοινού με άλλες ιταλικές επιχειρήσεις ευρισκόμενες στην ίδια κατάσταση, άσκησαν τότε προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής. Με διάταξη της 15ης Ιουνίου 2005, T-98/04, SIMSA κ.λπ. κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο απέρριψε την ως άνω προσφυγή ως απαράδεκτη, για τον λόγο

ότι αυτή ασκήθηκε μετά τη εκπνοή της προθεσμίας δύο μηνών την οποία τάσσει το άρθρο 230, πέμπτο εδάφιο, ΕΚ.

- 27 Επιπλέον, η Nuova Agricast άσκησε αγωγή ενώπιον του Tribunale ordinario di Roma με αίτημα να υποχρεωθεί το Ministero delle Attività Produttive, στο οποίο περιήλθαν οι αρμοδιότητες του ΥΒΕΒ, να αποκαταστήσει τη ζημία που αυτή ισχυρίζεται ότι υπέστη λόγω μη εισπράξεως της αιτηθείσας ενισχύσεως. Στο πλαίσιο αυτό, ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι, κατά το στάδιο των συζητήσεων με την Επιτροπή για την εκ νέου έγκριση του συστήματος ενισχύσεων μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999, το Ιταλικό Δημόσιο δεν προστάτεψε ως όφειλε τα κεκτημένα δικαιώματα των επιχειρήσεων οι οποίες, όπως και η ίδια, παραιτήθηκαν της αυτόματης εγγραφής στον σχετικό με την τέταρτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων πίνακα προκειμένου να υποβάλουν αναδιατυπωμένη αίτηση στο πλαίσιο της αμέσως επόμενης σχετικής προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων.
- 28 Στο πλαίσιο της ενώπιόν του διαδικασίας, το Tribunale ordinario di Roma, με απόφαση της 14ης Ιουνίου 2006, υπέβαλε αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως με αντικείμενο το κύρος της επίμαχης αποφάσεως υπό το πρίσμα της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως. Με απόφαση της 15 Απριλίου 2008, C-390/06, Nuova Agricast (Συλλογή 2008, σ. I-2577), το Δικαστήριο έδωσε την απάντηση ότι από την εξέταση του υποβληθέντος ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος της επίμαχης αποφάσεως.
- 29 Το Δικαστήριο, ελέγχοντας το κύρος της επίμαχης αποφάσεως υπό το πρίσμα της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, επισήμανε, στη σκέψη 62 της ως άνω αποφάσεως, ότι η Επιτροπή όφειλε να έχει γνώση του γεγονότος ότι υπήρχαν τόσο επιχειρήσεις, όπως η Nuova Agricast, των οποίων η αίτηση ενισχύσεως είχε εγγραφεί στον σχετικό με την τρίτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων πίνακα και οι οποίες δεν έλαβαν την αιτηθείσα στο πλαίσιο της ως άνω προσκλήσεως ενίσχυση λόγω ανεπάρκειας των διαθέσιμων κονδυλίων και οι οποίες παραιτήθηκαν τότε από την αυτόματη εγγραφή στον σχετικό με την τέταρτη πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων πίνακα προκειμένου να υποβάλουν αναδιατυπωμένη αίτηση στο πλαίσιο της αμέσως επόμενης συναφούς προσκλήσεως (στο εξής: επιχειρήσεις υπαγόμενες στην πρώτη κατηγορία), όσο και επιχειρήσεις των οποίων η αίτηση είχε εγγραφεί στον σχετικό με την τέταρτη

πρόσκληση προς υποβολή αιτήσεων πίνακα και οι οποίες δεν έλαβαν την αιτηθείσα ενίσχυση λόγω ανεπάρκειας των διαθέσιμων κονδυλίων (στο εξής: επιχειρήσεις υπαγόμενες στη δεύτερη κατηγορία).

- ³⁰ Εντούτοις, το Δικαστήριο, στις σκέψεις 77 και 78 της ίδιας αποφάσεως, έκρινε ότι η Επιτροπή, εγκρίνοντας το σύστημα ενισχύσεων 2000-2006, δυνάμει του οποίου μόνον οι υπαγόμενες στη δεύτερη κατηγορία επιχειρήσεις μπορούσαν να τύχουν της εφαρμογής της μεταβατικής διατάξεως, δεν παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, δεδομένου ότι οι υπαγόμενες στην πρώτη κατηγορία επιχειρήσεις και οι υπαγόμενες στη δεύτερη κατηγορία επιχειρήσεις δεν τελούσαν σε παρόμοια κατάσταση.

Η διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- ³¹ Με χωριστά δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 21 Σεπτεμβρίου 2005, η Nuova Agricast και η Cofra άσκησαν αγωγή με αίτημα να υποχρεωθεί η Επιτροπή να αποκαταστήσει τη ζημία την οποία διατείνονται ότι υπέστησαν λόγω της εκδόσεως της επίμαχης αποφάσεως. Προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και έκδοση κοινής αποφάσεως, οι δύο υποθέσεις συνεκδικάστηκαν.
- ³² Με αποφάσεις της 1ης Μαρτίου 2006, το Πρωτοδικείο έκανε εν μέρει δεκτό αίτημα της Επιτροπής για τη λήψη μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας και την κάλεσε να εστιάσει, όσον αφορά την ανάπτυξη των αιτημάτων της, αφενός, στο ζήτημα του παραδεκτού των αγωγών και, αφετέρου, στα ζητήματα σχετικά με την ενδεχόμενη

τέλεση παράνομων ενεργειών καταλογιστέων σε αυτό το θεσμικό όργανο, με το υποστατό και τη φύση των προβαλλόμενων ζημιών καθώς και με τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ των προσαπτόμενων ενεργειών και των ως άνω ζημιών.

- 33 Το Πρωτοδικείο απέρριψε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τις αγωγές των νυν αναιρεσειουσών και τις καταδίκασε στα δικαστικά έξοδα.
- 34 Στις σκέψεις 48 έως 51 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε καταρχάς απαράδεκτο το αίτημα της Επιτροπής να απαλειφθεί από τα υπομνήματα των νυν αναιρεσειουσών η έκφραση «falso ideologico» (ψευδής βεβαίωση), την οποία χρησιμοποίησαν για να χαρακτηρίσουν το έγγραφο της 29ης Μαΐου 2000.
- 35 Στο πλαίσιο αυτό, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι οι νυν αναιρεσείουσες διατείνονται, κατ' ουσίαν, ότι στο έγγραφο αυτό η Επιτροπή απέκρυψε εσκεμμένα το γεγονός ότι οι ιταλικές αρχές επιχείρησαν να προστατεύσουν την κατάσταση όχι μόνον των επιχειρήσεων που ανταποκρίθηκαν στην τέταρτη πρόσκληση, αλλά και αυτών που ανταποκρίθηκαν στην τρίτη πρόσκληση. Διαπίστωσε, συναφώς, ότι τα «ψευδή στοιχεία», τα οποία οι νυν αναιρεσείουσες διατείνονται ότι αναγνώρισαν στο εν λόγω έγγραφο, δεν υφίστανται, δεδομένου ότι σε αυτό γίνεται διάκριση μεταξύ του ευρέος πεδίου εφαρμογής του μεταβατικού μέτρου που είχε προβλεφθεί από τις ιταλικές αρχές και του αιτήματος που απηύθυνε η Επιτροπή στις αρχές αυτές να περιορίσουν το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω μέτρου σε όσες μόνον επιχειρήσεις ανταποκρίθηκαν στην τελευταία πραγματοποιηθείσα πρόσκληση. Εντούτοις, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν έχει την εξουσία να περιορίζει την ελευθερία εκφράσεως των διαδίκων, τηρουμένων πάντως των κανόνων δεοντολογίας, οι οποίοι εν προκειμένω δεν παραβιάστηκαν

στον βαθμό που οι νυν αναιρεσειούσες διευκρίνισαν ρητώς ότι η Επιτροπή δεν περιέλαβε ψευδή στοιχεία υπό την έννοια του ιταλικού ποινικού δικαίου.

- 36 Περαιτέρω, όσον αφορά τα αιτήματα περί αποζημιώσεως, το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε ότι πρέπει καταρχάς να αποφανθεί επί της ουσίας των αγωγών και όχι επί του –αμφισβητούμενου από την Επιτροπή– παραδεκτού αυτών, εξέτασε, στις σκέψεις 76 έως 96 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εάν πληρούνται η προϋπόθεση του προβαλλόμενου παρανόμου χαρακτήρα των ενεργειών της Επιτροπής.
- 37 Τα κύρια επιχειρήματα των νυν αναιρεσειουσών με τα οποία επιχειρούσαν να καταδείξουν ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε διάφορες παρανομίες λόγω του γεγονότος ότι κάλεσε, με το έγγραφο της 29ης Μαΐου 2000, τις ιταλικές αρχές να τροποποιήσουν το σχέδιο μεταβατικού μέτρου και ότι εξέδωσε την επίμαχη απόφαση, απορρίφθηκαν στις σκέψεις 80 έως 84 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως με την ακόλουθη διατύπωση:

«80 Όσον αφορά τα κύρια επιχειρήματα των εναγουσών [...], αυτά βασίζονται, κατ' ουσίαν, στην προκείμενη ότι η Επιτροπή, με την απόφαση [του] 1997, αποφάσισε να μην προβάλλει αντιρρήσεις ως προς τη δεύτερη συμμετοχή των εναγουσών σε πρόσκληση για την εφαρμογή του κατά τον νόμο [488/1992] συστήματος ενισχύσεων, η οποία επρόκειτο να ξεκινήσει μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η γενική αρχή που θέτει το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ είναι αυτή της απαγορεύσεως των κρατικών ενισχύσεων. Κατά τη νομολογία, οι παρεκκλίσεις από την αρχή αυτή πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Ιανουαρίου 2004, T-109/01, Fleuren Compost κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-127, σκέψη 75). Προκειμένου να προσδιοριστεί εάν μια ενίσχυση εμπίπτει στο διαχρονικό πεδίο εφαρμογής αποφάσεως περί μη προβολής αντιρρήσεων σε σχέση με σύστημα ενισχύσεων, πρέπει να εξεταστεί εάν η ενίσχυση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως χορηγηθείσα προ της ημερομηνίας λήξεως της ισχύος της ως άνω αποφάσεως, κατάλληλο δε κριτήριο για την εκτίμηση αυτή είναι η νομικώς δεσμευτική πράξη διά της οποίας η εθνική αρχή δεσμεύεται να χορηγήσει την ενίσχυση [βλ., επ' αυτού, (προαναφερθείσα απόφαση Fleuren Compost κατά Επιτροπής, σκέψεις 68 και 71 έως 74)]. Επομένως, απόφαση περί μη προβολής αντιρρήσεων σε σχέση με σύστημα ενισχύσεων αφορά μόνον την πραγματική χορήγηση

των ενισχύσεων που εμπίπτουν σε αυτό το σύστημα, η δε αρμόδια εθνική αρχή πρέπει να έχει αναλάβει δέσμευση περί χορηγήσεως της ενισχύσεως προ της λήξεως της ισχύος της αποφάσεως αυτής.

81 Κατά συνέπεια, στην προκειμένη περίπτωση, έστω και αν η Επιτροπή, με την απόφαση [του] 1997, δεν αντιτάχθηκε στη δυνατότητα που παρείχε το σύστημα ενισχύσεων [1997-1999] στις ενάγουσες να υποβάλουν αναδιατυπωμένη αίτηση στο πλαίσιο σχετικής προσκλήσεως μεταγενέστερης της τέταρτης προσκλήσεως, προϋπόθεση για την εφαρμογή της αποφάσεως αυτής ήταν, αφενός, η δεύτερη αυτή συμμετοχή να λαμβάνει χώρα προ της λήξεως της εγκρίσεως που χορηγούνταν με την απόφαση αυτή και, αφετέρου, οι ιταλικές αρχές να αναλάβουν δέσμευση για τη χορήγηση της αιτηθείσας στο πλαίσιο της δεύτερης συμμετοχής ενισχύσεως επίσης προ της προαναφερθέντος χρονικού σημείου. Όμως, δεν αμφισβητείται ότι, με την απόφαση [του] 1997, η Επιτροπή αποφάσισε να μην προβάλλει αντιρρήσεις ως προς το σύστημα των ενισχύσεων [1997-1999] μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1999. Επίσης δεν αμφισβητείται ότι, προ της 1ης Ιανουαρίου 2000, δεν δημοσιεύτηκε καμία πρόσκληση που να επιτρέπει στις ενάγουσες να μετάσχουν για δεύτερη φορά και ότι, προ της ημερομηνίας αυτής, οι ιταλικές αρχές δεν εξέδωσαν καμία δεσμευτική πράξη με την οποία να δεσμεύονται να χορηγήσουν τις αιτηθείσες ενισχύσεις στις ενάγουσες.

82 Επιπλέον, όπως ορθώς εκθέτει η Επιτροπή, η απλή δυνατότητα συμμετοχής για δεύτερη φορά σε πρόσκληση στο πλαίσιο της οποίας είναι ενδεχομένως δυνατή η χορήγηση ενισχύσεως δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αρκεί προκειμένου να γίνει δεκτό ότι οι αιτηθείσες ενισχύσεις χορηγήθηκαν επειδή προέκυψε η ως άνω δυνατότητα. Τόσο το γράμμα της αποφάσεως [του] 1997 όσο και ο κανόνας της συστατικής ερμηνείας των παρεκκλίσεων από την τιθέμενη με το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ γενική αρχή της απαγορεύσεως των κρατικών ενισχύσεων αποκλείουν τέτοια διεύρυνση του διαχρονικού πεδίου εφαρμογής του εγκριθέντος συστήματος ενισχύσεων. Επιπλέον, δεν αμφισβητείται ότι οι ενάγουσες, εφόσον αποφάσιζαν να υποβάλουν αναδιατυπωμένη αίτηση, δεν διέθεταν καμία βεβαιότητα ως προς τη χορήγηση των αιτηθείσων ενισχύσεων.

83 Κατά συνέπεια, το “δικαίωμα αναδιατυπώσεως” το οποίο επικαλούνται οι ενάγουσες, έστω και αν υποτεθεί υφιστάμενο, ίσχυε ως προς την απόφαση [του] 1997 μόνον εφόσον ασκούνταν προ της 1ης Ιανουαρίου 2000 και εφόσον οι ιταλικές αρχές δεσμεύονταν προ της ημερομηνίας αυτής να χορηγήσουν στις ενάγουσες τις αιτηθείσες για δεύτερη φορά ενισχύσεις. Όμως, όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, δεν αμφισβητείται ότι δεν επρόκειτο περί αυτής της περιπτώσεως.

84 Δεδομένου ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η απόφαση [του] 1997 παρείχε στις ενάγουσες δυνατότητα να υποβάλουν αναδιατυπωμένη αίτηση ενισχύσεως στο πλαίσιο προσκλήσεως δημοσιευθείσας μετά τη λήξη της ισχύος της εν λόγω αποφάσεως, η προκείμενη του συλλογισμού των εναγουσών είναι εσφαλμένη. Επομένως, το σύνολο των επιχειρημάτων που βασίζονται σε αυτήν την προκείμενη πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα.»

³⁸ Στις σκέψεις 85 έως 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι το ως άνω συμπέρασμα δεν ανατρέπεται από τη λύση που δόθηκε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Ιουνίου 2006, C-182/03 και C-217/03, Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής (Συλλογή 2006, σ. I-5479), την οποία επικαλέστηκαν οι νυν αναιρεσείουσες, δεδομένου ότι τα πραγματικά περιστατικά των δύο υποθέσεων διαφέρουν ουσιωδώς.

³⁹ Το Πρωτοδικείο, αφού στη συνέχεια απέρριψε, στις σκέψεις 88 έως 95 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα επιχειρήματα που προέβαλαν επικουρικώς οι νυν αναιρεσείουσες, έκρινε εν κατακλείδι, στις σκέψεις 96 και 97 της ίδιας αποφάσεως, ότι αυτές δεν κατέδειξαν ότι η Επιτροπή διέπραξε κατάφωρη παραβίαση δυνάμει να στοιχειοθετήσει εξωσυμβατική ευθύνη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, επομένως οι αγωγές τους πρέπει να απορριφθούν.

Αιτήματα των διαδίκων ενώπιον του Δικαστηρίου

40 Η Nuova Agricast και η Cofra ζητούν από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και κατά το μέρος κατά το οποίο έγινε δεκτό ότι δεν υπάρχουν ψευδή στοιχεία στο έγγραφο της 29ης Μαΐου 2000 και, επομένως, να απορρίψει επί της ουσίας την ανταγωγή της Επιτροπής με την οποία ζητείται η απάλειψη της εκφράσεως «falso ideologico»·
- αφού αποφανθεί επί των ζητημάτων που αφορούν τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας τα οποία έλαβε το Πρωτοδικείο με αποφάσεις της 1ης Μαρτίου 2006, να διαπιστώσει ότι, προβαίνοντας στις ενέργειες οι οποίες προσδιορίζονται από τις αναιρεσείουσες στα δικόγραφα της πρωτόδικης διαδικασίας, η Επιτροπή παραβίασε κατάφωρα και πρόδηλα το δίκαιο της Ένωσης προκαλώντας τους περιουσιακή ζημία·
- να αναπέμψει την υπόθεση στο νυν Γενικό Δικαστήριο για να αποφανθεί επί των ζητημάτων που δεν περιλαμβάνονταν στα μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας·
- και, όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα:
  - i) εάν η απόφαση του Δικαστηρίου μπορεί να εκληφθεί ως οριστική, τουλάχιστον σε σχέση με τα ζητήματα που αφορούν τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας τα οποία έλαβε το Πρωτοδικείο με αποφάσεις της 1ης Μαρτίου 2006, να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα αμφότερων των βαθμών δικαιοδοσίας, ή

ii) στην περίπτωση που η απόφαση αυτή, έστω και εάν επιλύει όλα τα ζητήματα σε σχέση με τα μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας, δεν μπορεί να εκληφθεί ως οριστική για τον λόγο ότι παρίσταται, σε κάθε περίπτωση, ανάγκη αναπομπής στο Γενικό Δικαστήριο ως προς την επίλυση των ζητημάτων που δεν έχουν σχέση με τα ως άνω μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας, να επιφυλαχθεί επί των δικαστικών εξόδων.

⁴¹ Η Nuova Agricast και η Cofra ζητούν, επικουρικό, στην περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι η υπόθεση δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, να την αναπέμψει στο Γενικό Δικαστήριο.

⁴² Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως ως απαράδεκτη·

— επικουρικό, να την απορρίψει ως αβάσιμη·

— επικουρικό, να απορρίψει ως απαράδεκτο το αίτημα αποζημιώσεως που προβλήθηκε πρωτοδίκως·

— όλως επικουρικό, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο προς επανάληψη της διαδικασίας κατά το άρθρο 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, και

— να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

- ⁴³ Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεώς τους, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν τρεις λόγους αναιρέσεως. Με τον πρώτο και τον δεύτερο λόγο, προβάλλουν ότι κακώς το Πρωτοδικείο απέρριψε, στις σκέψεις 80 έως 84 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την προκείμενη των κύριων επιχειρημάτων τους, κατά την οποία η απόφαση του 1997 πρέπει να ερμηνευθεί ως παρέχουσα τη δυνατότητα σε όσες επιχειρήσεις ευρίσκονται στην κατάσταση των αναιρεσειουσών να υποβάλουν αναδιατυπωμένη αίτηση στο πλαίσιο προσκλήσεως δημοσιευθείσας ακόμη και μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999. Ο τρίτος λόγος αφορά το γεγονός ότι το Πρωτοδικείο, στις σκέψεις 50 και 51 της εν λόγω αποφάσεως, παραμόρφωσε το περιεχόμενο του εγγράφου της 29ης Μαΐου 2000.

Επί του παραδεκτού

Επιχειρήματα των διαδίκων

- ⁴⁴ Η Επιτροπή προβάλλει το अपαράδεκτο της αιτήσεως αναιρέσεως με το επιχείρημα ότι οι τρεις λόγοι τους οποίους προβάλλουν οι αναιρεσείουσες είναι απαράδεκτοι.

- 45 Συγκεκριμένα, ο πρώτος και ο δεύτερος λόγος είναι απαράδεκτοι καθόσον δεν προσδιορίζουν σαφώς ποια σημεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως αμφισβητούνται. Επιπροσθέτως, οι ως άνω λόγοι είναι απαράδεκτοι καθόσον δεν αντλούνται από παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά αφορούν ζητήματα απτόμενα του ιταλικού δικαίου ή, τουλάχιστον, τις ενέργειες των ιταλικών αρχών. Ενδεχόμενη εσφαλμένη ερμηνεία του εθνικού δικαίου από το Πρωτοδικείο δεν συνιστά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, αλλά εξομοιούται προς πλάνη περί τα πράγματα, η οποία, εξαιρουμένης της περιπτώσεως της παραμορφώσεως, δεν μπορεί να προβληθεί στο στάδιο της κατ' ανάρρηση διαδικασίας.
- 46 Όσον αφορά τον τρίτο λόγο, αυτός είναι απαράδεκτος επειδή αφορά απόφαση που δεν υπόκειται σε ανάρρηση και καθόσον με αυτόν αμφισβητείται η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από το Πρωτοδικείο. Επιπλέον, οι αναιρεσείουσες δεν έχουν έννομο συμφέρον για την άσκηση αναιρέσεως ως προς αυτό το ζήτημα δεδομένου ότι δεν ηττήθηκαν επ' αυτού.
- 47 Οι αναιρεσείουσες διατείνονται ότι η αίτηση αναιρέσεως είναι παραδεκτή και εξηγούν, ιδίως, ότι με τον πρώτο και τον δεύτερο λόγο αμφισβητείται η εσφαλμένη ερμηνεία της αποφάσεως του 1997 από το Πρωτοδικείο και, ειδικότερα, της διατάξεως από την οποία προκύπτει η ημερομηνία λήξεως της εγκρίσεως που χορηγήθηκε με την απόφαση αυτή για το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 48 Όπως προκύπτει από τα άρθρα 225 ΕΚ, 51, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 112, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα

επικρινόμενα σημεία της αποφάσεως της οποίας ζητείται η αναίρεση, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν κατά τρόπο συγκεκριμένο το αίτημα αυτό επί ποινή απαραδέκτου της αιτήσεως αναίρέσεως ή του συναφούς λόγου αναίρέσεως (βλ. αποφάσεις της 4ης Ιουλίου 2000, C-352/98 P, Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-5291, σκέψη 34 της 8ης Ιανουαρίου 2002, C-248/99 P, Γαλλία κατά Monsanto και Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-1, σκέψη 68, καθώς και της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψη 426).

- 49 Συναφώς διαπιστώνεται ότι, μολονότι ορισμένα χωρία της επιχειρηματολογίας που ανέπτυξαν οι αναιρεσείουσες στο πλαίσιο του πρώτου και του δεύτερου λόγου στερούνται ενδεχομένως ακρίβειας, εντούτοις, στο σύνολό της, η επιχειρηματολογία αυτή είναι αρκούντως σαφής ώστε να μπορούν να προσδιοριστούν με την απαιτούμενη ακρίβεια τα επικρινόμενα σημεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως όπως και τα νομικά επιχειρήματα προς στήριξη των σχετικών αιτιάσεων και, ως εκ τούτου, να μπορεί το Δικαστήριο να ασκήσει έλεγχο νομιμότητας.
- 50 Όσον αφορά τον δεύτερο λόγο απαραδέκτου, ο οποίος συνίσταται στο γεγονός ότι με τον πρώτο και τον δεύτερο λόγο αναίρέσεως ζητείται να διαπιστωθεί η εσφαλμένη ερμηνεία εθνικής πράξεως, ήτοι του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999, από το Πρωτοδικείο, αρκεί η διαπίστωση ότι δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση. Πράγματι, όπως τόνισαν οι αναιρεσείουσες, με τους ως άνω λόγους προβάλλουν την φερόμενη ως εσφαλμένη ερμηνεία του διαχρονικού πεδίου εφαρμογής της αποφάσεως του 1997, άρα μιας πράξεως της Επιτροπής.
- 51 Εκ των ανωτέρω έπεται ότι ο πρώτος και ο δεύτερος λόγος αναίρέσεως είναι παραδεκτοί. Κατά συνέπεια, και χωρίς να παρίσταται στο παρόν στάδιο ανάγκη εξετάσεως των λόγων απαραδέκτου ως προς τον τρίτο λόγο αναίρέσεως, η ένσταση απαραδέκτου που πρότεινε η Επιτροπή, κατά το μέτρο που αφορά την αίτηση αναίρέσεως στο σύνολό της, πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ουσίας

Επί του πρώτου και δευτέρου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

52 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσεύουσες υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο ερμηνεύοντας την απόφαση του 1997 κατά τρόπο που δεν συνάδει με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως. Φρονούν, μεταξύ άλλων, ότι αν η απόφαση του 1997 ερμηνευθεί, όπως έπραξε το Πρωτοδικείο, υπό την έννοια ότι δεν παρέχει έγκριση για τη δημοσίευση *ad hoc* προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999, προοριζόμενης αποκλειστικώς σε όσες επιχειρήσεις έλαβαν υπό το κράτος του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999 τη διαβεβαίωση ότι θα μπορέσουν να μετάσχουν εκ νέου, μέσω αυτόματης εγγραφής ή αναδιατυπώσεως, σε μεταγενέστερη πρόσκληση, η απόφαση αυτή είναι παράνομη καθόσον εγκρίνει σύστημα ενισχύσεων που παραβιάζει τις ως άνω αρχές. Πράγματι, σύστημα ενισχύσεων, όπως αυτό που ερμήνευσε από απόψεως διαρκείας το Πρωτοδικείο, προορίζεται ως εκ της φύσεώς του να αίρει τα ευνοϊκά νομικά αποτελέσματα που απορρέουν από νομίμως εγκεκριμένα μέτρα.

53 Στο πλαίσιο αυτό, οι αναιρεσεύουσες αναφέρονται στο ενδεχόμενο δημοσιεύσεως προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως στο δεύτερο ήμισυ του έτους 1999. Όσες από τις επιχειρήσεις που ανταποκρίνονταν για πρώτη φορά στην πρόσκληση αυτή κατατάσσονταν σε σειρά που να μην τους εξασφαλίζει τη χορήγηση ενισχύσεως θα ελάμβαναν τη διαβεβαίωση, όπως ακριβώς και οι επιχειρήσεις που μετέσχαν σε προηγούμενη πρόσκληση, ότι θα τους δοθεί η δυνατότητα μιας δεύτερης συμμετοχής μέσω αυτόματης εγγραφής ή αναδιατυπώσεως. Όμως, θα ήταν εκ

προοιμίου αδύνατο η δεύτερη αυτή συμμετοχή να λάβει χώρα προ της 31ης Δεκεμβρίου 1999.

- 54 Οι αναιρεσείουσες συνάγουν ότι σύστημα ενισχύσεων διά του οποίου παρέχονται σαφείς διαβεβαιώσεις σε επιχείρηση ότι θα έχει τη δυνατότητα να υποβάλει εκ νέου αίτηση ενισχύσεως, αλλά το οποίο ερμηνεύεται και εφαρμόζεται κατά τρόπον ώστε να καθιστά λογικά αδύνατη την υποβολή της αιτήσεως αυτής, δεν μπορεί να θεωρηθεί σύμφωνο προς τις αρχές της ασφαλείας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Επιπλέον, το σύστημα αυτό παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον ορισμένες μόνον επιχειρήσεις, ιδίως δε εκείνες που μετέσχαν για πρώτη φορά σε πρόσκληση δημοσιευθείσα στο δεύτερο ήμισυ του έτους 1999, αδυνατούν να κάνουν χρήση της δυνατότητας για δεύτερη συμμετοχή.
- 55 Τέλος, οι αναιρεσείουσες εκτιμούν ότι το Δικαστήριο, στις σκέψεις 50 και 51 της προαναφερθείσας αποφάσεως Νuova Agricast, απέρριψε εμμέσως το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η εμπιστοσύνη την οποία δημιούργησαν οι διέπουσες το σύστημα ενισχύσεων εθνικές διατάξεις δεν μπορεί να οφείλεται στο σύστημα αυτό, κρίνοντας ιδίως ότι η Επιτροπή δεν επιτρέπεται να κηρύσσει σύμφωνη με την κοινή αγορά ενίσχυση η οποία, εξαιτίας ορισμένων λεπτομερειών της εφαρμογής της, παραβιάζει τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης. Πράγματι, οι λεπτομέρειες εφαρμογής στις οποίες αναφέρεται το Δικαστήριο είναι αναγκαστικώς εκείνες οι οποίες ορίζονται από τις εθνικές διατάξεις που διέπουν το εν λόγω σύστημα ενισχύσεων. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή, εγκρίνοντας αυτές τις διατάξεις, υπέχει και την ευθύνη η οποία ενδεχομένως προκύπτει από αυτές.
- 56 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο επειδή δεν τήρησε την υποχρέωση να προκρίνει μια ερμηνεία της αποφάσεως του 1997 σύμφωνη προς τις αρχές της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως. Φρονούν ότι η απόφαση αυτή περιέχει τόσες ασάφειες ώστε να καθιστά δυνατή μια ερμηνεία στην κατεύθυνση που προτείνουν οι ίδιες και η οποία είναι η μόνη που εξασφαλίζει την τήρηση των εν λόγω αρχών.

- 57 Κατά τις αναιρεσεύουσες, απλώς και μόνο το γεγονός ότι στην ως άνω απόφαση γίνεται μνεία, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις, της ημερομηνίας λήξεως της εγκρίσεως που δόθηκε στο σύστημα ενισχύσεων 1997-1999, δηλαδή της 31ης Δεκεμβρίου 1999, δεν αρκούσε, στο ειδικό πλαίσιο του συγκεκριμένου συστήματος, προκειμένου να αρθεί κάθε ασάφεια ως προς το ζήτημα του εάν οι επιχειρήσεις οι οποίες, όταν αυτό ίσχυε, έλαβαν τη διαβεβαίωση ότι θα μπορέσουν να υποβάλουν για δεύτερη φορά την αίτηση ενισχύσεώς τους, μέσω αυτόματης εγγραφής ή αναδιατυπώσεως, μπορούσαν όντως να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα στο πλαίσιο προσκλήσεως δημοσιευθείσας μετά την ως άνω ημερομηνία, στην περίπτωση που δεν είχε προηγουμένως δημοσιευτεί καμία συναφής πρόσκληση. Πράγματι, απόφαση περί μη προβολής αντιρρήσεων σε σχέση με σύστημα κρατικών ενισχύσεων πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό με τις «ιδιαιτέρες λεπτομέρειες» εφαρμογής του επίμαχου συστήματος. Σε περίπτωση, όπως η υπό κρίση, στην οποία οι λεπτομέρειες εφαρμογής προβλέπουν τη δυνατότητα συμμετοχής για δεύτερη φορά, υπό την τήρηση των προϋποθέσεων επιλεξιμότητας των δαπανών οι οποίες είχαν οριστεί για την πρώτη συμμετοχή, χωρίς όμως να προσδιορίζεται ημερομηνία λήξεως, το γεγονός αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη για την ερμηνεία του διαχρονικού πεδίου εφαρμογής της εν λόγω αποφάσεως.
- 58 Επιπλέον, οι αναιρεσεύουσες διατείνονται ότι, σε έγγραφο της 15ης Σεπτεμβρίου 2006, η Ιταλική Κυβέρνηση, απαντώντας σε αίτημα της Επιτροπής για παροχή διευκρινίσεων σχετικά με το ισχύον από το έτος 2007 σύστημα ενισχύσεων, για το οποίο είχε ζητηθεί έγκριση, συντάχθηκε με την άποψη των αναιρεσειουσών ότι η πρώτη αίτηση ενισχύσεως καθορίζει τη διαδικασία και το καθεστώς που θα ισχύσουν και για τη δεύτερη αίτηση, η οποία αποτελεί απλώς την προέκταση της κινηθείσας με την πρώτη αίτηση διαδικασίας. Η Επιτροπή δεν αντιτάχθηκε σε αυτήν την άποψη και ενέκρινε το εν λόγω σύστημα.
- 59 Η Επιτροπή φρονεί ότι ο πρώτος και ο δεύτερος λόγος αναίρεσεως είναι αβάσιμοι.
- 60 Κατ' αυτήν, μολονότι το Πρωτοδικείο δεν έκανε, κατά τον έλεγχό του, μνεία της προκειμένης που χρησιμοποίησαν οι αναιρεσεύουσες, η λύση στην οποία κατέληξε είναι η ενδεδειγμένη, λαμβανομένης υπόψη της προαναφερθείσας αποφάσεως Nuova Agricast. Πράγματι, έστω και αν το Δικαστήριο εξέταζε *ex professo* μόνον

την προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, ο συλλογισμός που αναπτύχθηκε στις σκέψεις 66 έως 78 της αποφάσεως αυτής βασίζεται στην ερμηνεία της αποφάσεως του 1997 και την απορρέουσα από την απόφαση αυτή έγκριση του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999. Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι μόνον οι υπαγόμενες στη δεύτερη κατηγορία επιχειρήσεις διέθεταν απόλυτο δικαίωμα προς αυτόματη εγγραφή κατά το στάδιο της επόμενης προσκλήσεως. Μόνο λοιπόν ως προς τις επιχειρήσεις αυτές η Επιτροπή υποχρεώταν να κάνει δεκτή, μεταβατικώς, τη συμμετοχή στην αμέσως επόμενη πρόσκληση, ακόμα και αν αυτή δημοσιευόταν μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999, ημερομηνία λήξεως της εγκρίσεως που δόθηκε με την απόφαση του 1997.

- 61 Αναφερόμενη στη σκέψη 75 της αποφάσεως του Δικαστηρίου, η Επιτροπή υποστηρίζει επίσης ότι, εάν οι αιτήσεις υπαγόμενων στην πρώτη κατηγορία επιχειρήσεων, όπως των αναιρεσειουσών, γίνονταν δεκτές κατά την πρώτη πρόσκληση του νέου συστήματος ενισχύσεων, οι επιχειρήσεις αυτές θα είχαν μεγαλύτερες πιθανότητες να λάβουν την αιτηθείσα ενίσχυση απ' ό,τι οι συμμετέχουσες για πρώτη φορά επιχειρήσεις, ως προς τις οποίες η αναγκαιότητα της ενισχύσεως δεν προκαλούσε αμφιβολίες. Προκειμένου να αποφευχθεί αυτή η απαράδεκτη συνέπεια, η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη, κατ' εφαρμογήν της αρχής της αναγκαιότητας, να κηρύξει το νέο σύστημα ενισχύσεων ασύμβατο με την κοινή αγορά, στην περίπτωση που με αυτό θα καθίστατο δυνατή η υποβολή αναδιατυπωμένων αιτήσεων από τις επιχειρήσεις που είχαν μετάσχει στην τρίτη πρόσκληση. Επομένως, από την ίδια απόφαση προκύπτει ότι οι αναιρεσείουσες δεν είχαν σε καμία περίπτωση τη δυνατότητα να μετάσχουν σε πρόσκληση δημοσιευθείσα στο πλαίσιο του νέου συστήματος. Εξάλλου, λύση υπαγορευόμενη από την εφαρμογή του δικαίου δεν μπορεί να είναι και παράνομη, συνεπώς αποκλείεται εκ προοιμίου κάθε ευθύνη της Επιτροπής.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 62 Με τον πρώτο και τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν, κατ' ουσίαν, ότι, προκειμένου να τηρηθούν οι αρχές της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως, το Πρωτοδικείο υποχρεούταν να ερμηνεύσει την απόφαση του 1997 υπό την έννοια ότι αυτή

παρείχε έγκριση για τη δημοσίευση ad hoc προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999, δηλαδή μετά την ημερομηνία λήξεως της εγκρίσεως που παρέσχε η απόφαση αυτή για το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999, προσκλήσεως προοριζόμενης αποκλειστικώς στις επιχειρήσεις της πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, κατά τρόπον ώστε οι αναιρεσείουσες να πρέπει να λογισθούν ως δυνάμενες να υποβάλουν την αναδιατυπωμένη αίτησή τους για την πρώτη συναφή πρόσκληση στο πλαίσιο του συστήματος ενισχύσεων 2000-2006, δηλαδή για την όγδοη πρόσκληση.

- 63 Για να εκτιμηθεί εάν οι λόγοι αυτοί είναι βάσιμοι, πρέπει να εξεταστεί εάν η απόφαση του 1997, εφόσον ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν παρέχει έγκριση για δημοσίευση τέτοιας ad hoc προσκλήσεως, παραβιάζει, όπως διατείνονται οι αναιρεσείουσες, τις εν λόγω αρχές.
- 64 Στο πλαίσιο αυτής της εξετάσεως, πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι μόνο το ίδιο το κείμενο της αποφάσεως, της οποίας απλώς περίληψη δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, αλλά επίσης και το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999, όπως αυτό κοινοποιήθηκε (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 20ής Μαΐου 2010, C-138/09, *Todaro Nunziatina & C.*, Συλλογή 2010, σ. I-4561, σκέψη 31).
- 65 Επιπλέον, επιβάλλεται στο πλαίσιο αυτό η υπόμνηση ότι η Επιτροπή δεν επιτρέπεται να κηρύσσει συμβατή με την κοινή αγορά κρατική ενίσχυση η οποία, λόγω ορισμένων λεπτομερειών χορηγήσεώς της, παραβιάζει τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως τις αρχές της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως (βλ. προαναφερθείσα απόφαση *Nuova Agricast*, σκέψη 51).
- 66 Επιπροσθέτως, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, από την προαναφερθείσα απόφαση *Nuova Agricast* δεν προκύπτει το συμβατό της αποφάσεως του 1997 και του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999 με τις εν λόγω αρχές.

- 67 Συγκεκριμένα, μολονότι το Δικαστήριο διαπίστωσε στην απόφαση αυτή ότι η επίμαχη απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν τα μεταβατικά μέτρα στο πλαίσιο του συστήματος ενισχύσεων 2000-2006, δεν παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως καθόσον επιφυλάσσει διαφορετική μεταχείριση για τις επιχειρήσεις της πρώτης και της δεύτερης κατηγορίας, εντούτοις ουδόλως απεφάνθη επί του συμβατού της αποφάσεως αυτής με άλλες αρχές, όπως οι αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφαλείας δικαίου. Αντιθέτως, τόνισε, στη σκέψη 44 της εν λόγω αποφάσεως, ότι έστω και αν η Νυονα Agricast προέβαλλε, στην κύρια δίκη, και άλλους λόγους ακυρότητας της προσβαλλόμενης αποφάσεως, δεν συντρέχει λόγος να επεκταθεί η εξέταση του κύρους της αποφάσεως αυτής και στο πεδίο των λοιπών λόγων ακυρότητας, τους οποίους δεν μνημόνευσε το αιτούν δικαστήριο.
- 68 Επιπροσθέτως, η διαπίστωση του Δικαστηρίου, στις σκέψεις 67 έως 78 της προαναφερθείσας αποφάσεως Νυονα Agricast, ότι οι υπαγόμενες στην πρώτη κατηγορία και οι υπαγόμενες στη δεύτερη κατηγορία επιχειρήσεις δεν βρίσκονταν σε παρόμοια κατάσταση υπό το πρίσμα της επιταγής της αναγκαιότητας των κρατικών ενισχύσεων, δεν αποκλείει αυτή καθαυτή ενδεχόμενη υποχρέωση της Επιτροπής να επιτρέψει τη θέσπιση μεταβατικών διατάξεων και για τις υπαγόμενες στην πρώτη κατηγορία επιχειρήσεις προκειμένου να τηρηθεί ιδίως η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.
- 69 Συνεπώς, στον βαθμό που οι υπαγόμενες στην πρώτη κατηγορία επιχειρήσεις μπορούν πράγματι να επικαλεστούν την αρχή αυτή, η παροχή εγκρίσεως προς θέσπιση μεταβατικών διατάξεων μπορούσε, ενδεχομένως, να καταστεί αναγκαία ακόμη και στην περίπτωση που οι επιχειρήσεις αυτές δεν τελούσαν σε παρόμοια κατάσταση με αυτή των επιχειρήσεων της δεύτερης κατηγορίας. Το Δικαστήριο έχει κρίνει, ιδίως, ότι, ελλείψει επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος, η Επιτροπή, παραλείποντας να συνοδεύσει την κατάργηση μιας ρυθμίσεως με μεταβατικά μέτρα για την προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης που δημιούργησε βασίμως στον επιχειρηματία η ρύθμιση της Ένωσης, ενεργεί κατά παράβαση θεμελιώδους κανόνα δικαίου (βλ., επ' αυτού, προαναφερθείσα απόφαση Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, σκέψη 149 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 70 Επιβάλλεται, εξάλλου, η υπόμνηση ότι το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή όφειλε να γνωρίζει την ύπαρξη τόσο των υπαγομένων στην πρώτη κατηγορία όσο και των υπαγομένων στη δεύτερη κατηγορία επιχειρήσεων (προαναφερθείσα απόφαση *Nuova Agricast*, σκέψη 62).
- 71 Όσον αφορά το ζήτημα εάν η απόφαση του 1997 και το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999 είναι συμβατά με την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι δικαίωμα να επικαλείται την αρχή αυτή έχει κάθε πρόσωπο στο οποίο ένα θεσμικό όργανο της Ένωσης δημιούργησε βάσιμες προσδοκίες. Εντούτοις, ουδείς δικαιούται να προβάλλει παραβίαση της αρχής αυτής ελλείψει συγκεκριμένων διαβεβαιώσεων εκ μέρους του οικείου θεσμικού οργάνου. Επιπλέον, όταν ένας προνοητικός και ενημερωμένος επιχειρηματίας είναι σε θέση να προβλέψει τη λήψη μέτρου δυνάμενου να βλάψει τα συμφέροντά του, δεν μπορεί να επικαλεστεί την αρχή αυτή μετά τη λήψη του εν λόγω μέτρου (βλ., επ' αυτού, προαναφερθείσα απόφαση Βέλγιο και *Forum 187* κατά Επιτροπής, σκέψη 147 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, C-519/07 P, Επιτροπή κατά *Koninklijke FrieslandCampina*, Συλλογή 2009, σ. I-8495, σκέψη 84).
- 72 Εν προκειμένω, η απόφαση του 1997, όπως αυτή δημοσιεύτηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, εμφάνιζε υπό τον τίτλο «Διάρκεια» την ημερομηνία της 31ης Δεκεμβρίου 1999.
- 73 Σε αντίθεση με όσα διατείνονται οι αναιρεσείουσες, ένας προνοητικός και ενημερωμένος επιχειρηματίας, ο οποίος υποτίθεται ότι γνωρίζει την εν λόγω απόφαση, μπορούσε να συναγάγει από την ως άνω αναφορά ότι η διάρκεια της εγκρίσεως που δόθηκε στο σύστημα αυτό περιόριζε τη δυνατότητά του να μετάσχει, μέσω αυτόματης εγγραφής ή αναδιατυπώσεως κατ' εφαρμογήν των λεπτομερειών εφαρμογής του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999, σε πρόσκληση μεταγενέστερη αυτής στο πλαίσιο της οποίας υποβλήθηκε η αίτηση ενισχύσεως.

- 74 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει ιδίως να επισημανθεί ότι, δεδομένου ότι η απόφαση του 1997, με την οποία εγκρίθηκε το εν λόγω σύστημα, συνιστά παρέκκλιση από τη γενική αρχή του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, κατά την οποία οι κρατικές ενισχύσεις δεν είναι συμβατές με την κοινή αγορά, ο προνοητικός και ενημερωμένος επιχειρηματίας δεν μπορεί ευλόγως να προσδοκά ότι με την ίδια απόφαση παρέχεται, κατά παράβαση του κανόνα της συσταλτικής ερμηνείας τέτοιων παρεκκλίσεων, έγκριση για τη χορήγηση ενισχύσεων ακόμη και μετά την παρέλευση της ημερομηνίας που ορίζει η απόφαση αυτή (βλ. αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, C-277/00, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. I-3925, σκέψη 20, καθώς και της 23ης Φεβρουαρίου 2006, C-346/03 και C-529/03, Atzeni κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-1875, σκέψη 79).
- 75 Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι στην απόφαση του 1997 προσδιορίζεται η ημερομηνία λήξης της εγκρίσεως που δόθηκε για το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι αναιρεσείουσες έλαβαν εκ μέρους της Επιτροπής σαφή διαβεβαίωση ως προς τη δυνατότητα υποβολής αναδιατυπωμένης αιτήσεως ενισχύσεως στο πλαίσιο προσκλήσεως δημοσιευθείσας μετά την ημερομηνία αυτή. Επιπλέον, οι αναιρεσείουσες δεν μπορούσαν βάσιμα να προσδοκούν ότι η Επιτροπή θα παράσχει, μετά την εν λόγω ημερομηνία, νέα έγκριση για σύστημα κρατικών ενισχύσεων με λεπτομέρειες εφαρμογής όμοιες προς τις προβλεπόμενες για το σύστημα ενισχύσεων 1997-1999.
- 76 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι έστω και αν οι εθνικές διατάξεις με αντικείμενο τις λεπτομέρειες εφαρμογής του εν λόγω συστήματος καθώς και οι πράξεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της τρίτης προσκλήσεως δεν προσδιόριζαν ρητώς ορισμένη προθεσμία για την άσκηση του δικαιώματος εκ νέου συμμετοχής, μέσω αυτόματης εγγραφής ή αναδιατυπώσεως, στο πλαίσιο μεταγενέστερης προσκλήσεως, οι αναιρεσείουσες δεν μπορούσαν να έχουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το ότι θα μπορούσαν να ασκήσουν το ως άνω δικαίωμα μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999.
- 77 Περαιτέρω, όσον αφορά την αρχή της ασφαλείας δικαίου, αυτή επιβάλλει όπως η νομοθεσία της Ένωσης είναι σαφής, η δε εφαρμογή της προβλέψιμη για κάθε πρόσωπο που επιζητεί έννομη προστασία (αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1987, 325/85, Ιρλανδία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 5041, σκέψη 18· της 15ης Φεβρουαρίου

1996, C-63/93, Duff κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-569, σκέψη 20, καθώς και προαναφερθείσα απόφαση Βέλγιο και Forum 187 κατά Επιτροπής, σκέψη 69). Όπως λοιπόν προκύπτει από τις σκέψεις 73 έως 75 της παρούσας αποφάσεως, εξαιτίας της προθεσμίας που καθόριζε η απόφαση του 1997, όσες επιχειρήσεις ήταν σε θέση να τύχουν ενδεχομένως της εφαρμογής του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999 μπορούσαν να προβλέψουν ότι, μετά την ημερομηνία αυτή, δεν ήταν πλέον δυνατό να δημοσιευθεί πρόσκληση κατ' εφαρμογήν του εν λόγω συστήματος.

78 Τέλος, όσον αφορά το συμβατό της αποφάσεως του 1997 και του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999 με την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η αρχή αυτή απαγορεύει, μεταξύ άλλων, όμοιες καταστάσεις να αποτελούν αντικείμενο διαφορετικής μεταχειρίσεως, εκτός εάν μια τέτοια μεταχείριση δικαιολογείται αντικειμενικώς (βλ., ιδίως, απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, C-413/08 P, Lafarge κατά Επιτροπής, Συλλογή 2010, σ. I-5361, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

79 Εν προκειμένω, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι, στην περίπτωση που η απόφαση του 1997 ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπει τη δημοσίευση ad hoc προσκλήσεως μετά τις 31 Δεκεμβρίου 1999 προοριζόμενης αποκλειστικώς για όσες επιχειρήσεις δεν έλαβαν την αιτηθείσα ενίσχυση υπό το κράτος του συστήματος ενισχύσεων 1997-1999 λόγω ανεπάρκειας διαθέσιμων πόρων και δεν έτυχαν της δυνατότητας να μετάσχουν, μέσω αυτόματης εγγραφής ή αναδιατυπώσεως, σε μεταγενέστερη πρόσκληση, το εν λόγω σύστημα παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως καθόσον παρέσχε σε ορισμένες επιχειρήσεις τη δυνατότητα δεύτερης συμμετοχής, ενώ για άλλες η δυνατότητα αυτή είχε εκ προοιμίου αποκλεισθεί.

80 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προβαλλόμενη άνιση μεταχείριση μεταξύ όσων επιχειρήσεων έτυχαν της δυνατότητας να ασκήσουν το εν λόγω δικαίωμα πριν από τη λήξη της εγκρίσεως που χορηγήθηκε με την απόφαση του 1997 και όσων επιχειρήσεων δεν έτυχαν αυτής της δυνατότητας, δικαιολογείται αντικειμενικώς. Πράγματι, δεδομένου ότι ενδεχόμενη απόφαση της Επιτροπής περί μη προβολής

αντιρρήσεων σε σχέση με σύστημα κρατικών ενισχύσεων κατ' εφαρμογήν του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ αποτελεί παρέκκλιση από τη γενική αρχή κατά την οποία οι κρατικές ενισχύσεις δεν είναι συμβατές με την κοινή αγορά, η διάρκεια της ισχύος της απόφασεως αυτής πρέπει να είναι χρονικώς περιορισμένη. Όμως, κάθε εγκριτική απόφαση με περιορισμένη διάρκεια συνεπάγεται εξ ορισμού άνηση μεταχείριση λόγω του γεγονότος ότι μια συγκεκριμένη περίπτωση εμπίπτει ή δεν εμπίπτει στο διαχρονικό πεδίο εφαρμογής της εγκριτικής αποφάσεως.

- 81 Όπως προκύπτει από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων, το Πρωτοδικείο, αποφαινόμενο ότι η απόφαση του 1997 δεν μπορούσε να λογισθεί ως παρέχουσα στις αναιρεσείουσες τη δυνατότητα να υποβάλουν αναδιατυπωμένη αίτηση ενισχύσεως στο πλαίσιο προσκλήσεως προς υποβολή αιτήσεων ενισχύσεως δημοσιευθείσας μετά τη λήξη της ισχύος της αποφάσεως αυτής, δεν παραβίασε τις αρχές της ασφαλείας δικαίου, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ίσης μεταχειρίσεως.
- 82 Κατά συνέπεια, ο πρώτος και ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 83 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι το Πρωτοδικείο παραμόρφωσε το περιεχόμενο του εγγράφου της 29ης Μαΐου 2000 μη δεχόμενο, στις σκέψεις 50 και 51 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι αυτό περιλαμβάνει αναληθή στοιχεία.

- 84 Οι αναιρεσείουσες φρονούν ιδίως ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 12 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην οποία παραπέμπει η σκέψη 50, αντελήφθη εσφαλμένως το περιεχόμενο του εν λόγω εγγράφου. Ειδικότερα, δεν είναι ακριβές ότι στο έγγραφο αυτό η ίδια η Επιτροπή διέκρινε δύο κατηγορίες επιχειρήσεων υπαγόμενων στο μεταβατικό μέτρο. Χρησιμοποιώντας τη δυνητική έγκλιση, απέδωσε στις ιταλικές αρχές τον καθορισμό δυο μόνων κατηγοριών επιχειρήσεων περιλαμβανόμενων στην πρόταση του μεταβατικού μέτρου.
- 85 Επομένως, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη εκτιμώντας ότι, στο εν λόγω έγγραφο, η Επιτροπή υποστήριξε ότι οι ιταλικές αρχές της παρουσίασαν μεταβατικό μέτρο με ευρύ πεδίο εφαρμογής, στο οποίο ενέπιπταν και οι υπαγόμενες στην πρώτη κατηγορία επιχειρήσεις. Απεναντίας, η Επιτροπή συνέταξε εσκεμμένα το έγγραφο της 29ης Μαΐου 2000, στο οποίο ισχυριζόταν ότι οι ιταλικές αρχές της γνωστοποίησαν την ύπαρξη δυο μόνων κατηγοριών επιχειρήσεων μνημονευόμενων στα σημεία α' και β' αυτού του εγγράφου, προκειμένου με τον τρόπο αυτό να παραστήσει ότι αγνοούσε την ύπαρξη των υπαγόμενων στην πρώτη κατηγορία επιχειρήσεων.
- 86 Οι αναιρεσείουσες εκτιμούν ότι εξακολουθούν να έχουν έννομο συμφέρον για την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και όσον αφορά την ως άνω πτυχή, δεδομένου ότι ορισμένα από τα επιχειρήματα στα οποία βασίζονται οι αιτήσεις τους στηρίζονται στην ύπαρξη ψευδούς βεβαιώσεως την οποία συνέταξε η Επιτροπή. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που η αίτηση αναιρέσεως γίνει δεκτή, είναι ενδεχόμενο να παραστεί ανάγκη να εξακριβωθεί κατά πόσον το έγγραφο της 29ης Μαΐου 2000 περιελάμβανε αναληθή στοιχεία.
- 87 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος ή τουλάχιστον αβάσιμος.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 88 Όπως προκύπτει από την επιχειρηματολογία των αναιρεσειουσών, η οποία συνοψίστηκε στη σκέψη 86 της παρούσας αποφάσεως, αυτές αναγνωρίζουν ότι έχουν έννομο συμφέρον για την αναίρεση των διαπιστώσεων βάσει των οποίων το Πρωτοδικείο συνήγαγε την ανυπαρξία αναληθών στοιχείων στο έγγραφο της 29ης Μαΐου 2000 αποκλειστικώς και μόνο στην περίπτωση που η αίτηση αναιρέσεώς τους γίνει δεκτή.
- 89 Δεδομένου, όμως, ότι ο πρώτος και ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως απορρίφθηκαν και δεδομένου ότι ο τρίτος λόγος, έστω και εάν υποθεθεί ότι είναι βάσιμος, δεν δύναται αφ' εαυτού να προκαλέσει την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως καθόσον αφορά διαπιστώσεις που δεν ασκούν επιρροή επί του διατακτικού της εν λόγω αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο λόγος αυτός δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να τελεσφορήσει, οπότε πρέπει να απορριφθεί χωρίς προηγουμένως να εξετασθεί εάν είναι παραδεκτός.
- 90 Κατά συνέπεια, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 91 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 118 του ίδιου κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι οι αναιρεσειούσες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικασθούν στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**

- 2) Καταδικάζει τη Nuova Agricast Srl και την Cofra Srl στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)